ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
ULUSLARARASI AVRASYA STRATEJİ DERGİSİ

CİLT: 3 SAYI: 2 GÜZ 2014

ISSN: 2147-1142

ÇANKIRI KARATEKİN UNIVERSITY
INTERNATIONAL JOURNAL OF EURASIA STRATEGY

VOLUME: 3 ISSUE: 2 FALL 2014

asos akademik sosyal bilimler indeksi
arastirmax Bilimsel Yayın İndeksi
Akademik Dizin Akademik Türk Dergileri İndeksi

İmtiyaz Sahibi / Owner
Prof.Dr. Ali İbrahim SAVAŞ
Rektör / Rector

Editör / Editor
Yrd. Doç.Dr. Reha YILMAZ

Editör Yardımcısı / Assoc. Editor
Yrd.Doç.Dr. Yiğit Anıl Güzelipek

Yayın Kurulu / Editorial Board
Yrd. Doç. Dr. Yiğit Anıl Güzelipek
Yrd. Doç. Dr. Ali Samir MERDAN
Yrd. Doç. Dr. Levent Şahin
Yrd. Doç. Dr. Hakkı Kalaycı
Yrd. Doç. Dr. Arif İpek

Sekreterya / Secretariat
Fatih EROĞLU

Yönetim Yeri / Address
Çankırı Karatekin Üniversitesi
Avrasya Araştırma ve Uygulama Merkezi
18100 Çankırı-TÜRKİYE

Kapak Tasarımı / Cover Design
Harun ERANIL

Baskı / Press
Epamat Basım Yayın Promosyon Tic.Ltd.Şti.
İvedik Organize Sanayi Bölgesi Ağaç İşleri San. Sit.
1357 Sokak No:41
Yenimahalle/ANKARA
Tel:0312 394 48 63 Fax: 394 48 65

Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi yılda iki kez (Bahar ve Güz) yayımlanan hakemli bir dergidir.

***

Bu dergide öne sürülen fikirler makale yazar(lar)ına aittir.

***

Yazım kuralları için bakınız:
http://cavsamdergi.karatekin.edu.tr,

***

Makale Gönderme:
cavsamdergi@karatekin.edu.tr

***

Thoughts put forward in the journal are of author(s). Guidelines are at:
http://cavsamdergi.karatekin.edu.tr

***

Articles should be sent to:
cavsamdergi@karatekin.edu.tr

İÇİNDEKİLER / *CONTENTS*

An Overview Of Kazakhstan Budgetary System
Kazakistan Bütçe Sistemine Bir Bakış
Nurettin CAN - Ilyas IMACHIKOV - Ramiz AHMEDOV.....001-030

SSCB'den Günümüze Rus Dış Politikası Kapsamında Afrika
From Ussr Till Present "Africa" In The Context Of Russian Foreign Policy
Huriye YILDIRIM..... 031-052

Serbest Piyasa Ekonomisine Geçiş Sürecinde Dağıstan Ekonomisi (1990-2000)
In The Process Of Transıtıon To Free Market Economy, The Economy Of Dagestan(1990-2000)
Dr. Halil İbrahim GÜL.....053-071

Rusya Federasyonun Dış Politikasını Şekillendiren Jeopolitik Kuram: Neo-Avrasyacılık Örneği
Geopolitical Theory Of Russian Federation's Foreign Policy: The Sample Of Neo-Eurasianism
Dr. Aidarbek AMİRBEK.....073-096

I. Dünya Savaşı Sırasında Balkan Birliği Yolunda İlk Adım: Korfu Bildirgesi (20 Temmuz 1917)
First Step To Balkan Union During World War I: Declaration Of Corfu (20 July 1917)
Yrd. Doç. Dr. Galip ÇAĞ.....097-117

Küresel Doğal Gaz Krizlerine Karşı Enerji Arz Güvenliğinin Sağlanması Ve Enerji Arz Güvenliği İçin Kriz Yönetimi
Ensuring Security Of Energy Supply Against Global Natural Gas Crisis And Crisis Managament For Energy Supply Security
Anıl Çağlar ERKAN.....119-149

Küreselleşme Bağlamında Çok Kültürlü Ve Çok Etnikli Toplumların Ulus-Devletleşme Süreçleri: Güney Azerbaycan Örneği
The Southern Azerbaijan Example Of The Process Of Evolving Into A Multi-Cultural And Multi-Ethnic Nation- State Within The Context Of Globalisation
Karim ASGHARİ.....151-167

Azerbaycan-ABD İlişkilerinde Yakınlaşma Dönemi (1994-2001)
Convergence Period In Azerbaijan-Usa Relationships(1994–2001)
Yrd. Doç. Dr. Ali Samir MERDAN.....169-211

Bilgi Çağı ve Temel Dinamikleri Üzerine Bir Analiz Denemesi
A Sample Analysis on The Knowledge Age and Its Main Dynamics
Mesude YÜKSEL- Prof. Dr. Kenan ÖREN - Yrd. Doç. Dr. Hasan YÜKSEL 213-240

KİTAP TANITIMI/BOOK REVIEW

Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi
Sevgi ŞAYIP.....241-249

İran ve Demokrasi
Yrd. Doç. Dr. Yiğit Anıl GÜZELİPEK.....250-252

SSCB'DEN GÜNÜMÜZE RUS DIŞ POLİTİKASI KAPSAMINDA AFRİKA

Huriye YILDIRIM[1]

Özet

Rusya'nın Afrika kıtasına yönelik ilgisi tarihi Çarlık Rusya'sına kadar uzanmaktadır. SSCB döneminde Rus dış politikasında Afrika'ya yönelik stratejiler oluşturularak siyasi, ekonomik ve toplumsal girişimlerde bulunulmuştur. Soğuk Savaş döneminde dünyada sosyalizmi yayma amacını güden SSCB, Afrika kıtasında da özellikle 1950'li yıllarda milli bilincin uyanmasıyla bağımsızlıklarını ilan etme mücadelesi veren ülkelerle temasını arttırmaya çalışmıştır. Soğuk Savaş Döneminde Afrika kıtasındaki politikaları başarısızlığa uğrayan Rus yönetimi, 1991 yılında SSCB'nin yıkılmasının ardından bir dönem ülke içerisindeki politik ve sosyo-ekonomik sorunlarına çözüm aramakla meşgul olmuştur. Ancak kısa sürede siyasi ve ekonomik olarak güçlenip, süper güç olmayı hedefleyen Rusya Federasyonu, son yıllarda uluslararası alanda önemi gittikçe artan Afrika kıtasına yönelik politikalarını geliştirmeye önem vermektedir.

Anahtar kelimeler: Afrika, Rus Dış Politikası, Sovyetler Birliği-Afrika İlişkileri, Rusya Federasyonu-Afrika İlişkileri

FROM USSR TILL PRESENT "AFRICA" IN THE CONTEXT OF RUSSIAN FOREIGN POLICY

Abstract

History of the Russian interests towards Africa reaches to Russian Tsardom Period. During USSR era, creating the strategies towards Africa; political, economic and social attempts were realized in Russian Foreign Policy. In the Cold War Era, the USSR aimed to diffuse socialism in all around the World, endeavored to develop the relations with African countries which fight for the independence with the influence of national awakening during notably 1950s. The Russian administration failed in its politics towards Africa in

[1] Doktora öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, SBE, Uluslararası İlişkiler Bölümü
e-posta: yildirim.huriye@gmail.com

Cold War period, after 1991 engaged to try to find solutions for political and socio-economic problems inside of Russia. But Russian Federation that could developed politically and economically in a short time and is aiming to be "Super Power", attach importance to build politics towards Africa continent whose important is getting increased in international arena.

Keywords: Africa, Russian Foreign Policy, USSR-Africa Relations, Russian Federation-Africa Relations.

GİRİŞ

Afrika kıtasının uzun yıllar boyunca kolonyal geçmişi, hastalıklar, kıtlık ve savaş gibi trajik olaylarla anılmasından dolayı, özellikle ülkemizde bu alandaki çalışmalara genel olarak "Afrika Pesimizmi" hâkim olagelmiştir. Ülkemizde bu durumun temel nedeni akademik çalışmalarda bölgeden uzak kalınması ile az sayıda var olan uzmanın da kıta hakkında sadece kötümser açıdan değerlendirmelerde bulunmasıdır. Ancak dünyada, endüstriyel ve ekonomik gelişimine önem verip, "büyük güç" olma hedefi güden devletler, Afrika çalışmalarına önem vererek, daha pozitif bakış açılarıyla değerlendirmelerde bulunmaktadır. Özellikle küresel anlamda enerji politikalarındaki çıkarların çatıştığı günümüzde, ABD, Fransa ve Çin gibi enerji ithal eden devletlerin Afrika politikalarında ciddi bir genişleme ve derinleşme görebilmekteyiz.

Jeostratejik önemi ve doğal kaynakların istatistiki verileri ayrıntılı incelendiğinde, Afrika'nın "pesimizminden" ziyade "optimizminden" bahsetmek mümkündür. Afrika kıtası 30 milyon kilometrekarelik yüz ölçümüyle Çin, Hindistan ve Meksika gibi dünyanın en geniş ülkelerinin toplamı bir alana tekabül etmektedir. Kıtada 54 adet diplomatik olarak tanınmış ve 3 adet de facto ülke bulunmaktadır.[2] Afrika, kuzeyde Akdeniz, güneyde Hint Okyanusu, batıda Atlas Okyanusu, doğuda Sina Yarımadası, Kızıldeniz ve Süveyş Kanalı ile çevrelenmiştir. Kıtanın tamamında yaklaşık olarak bir buçuk milyar insan yaşamaktadır ve nüfusun artış oranı ise 2013 yılında %4,8 olarak belirlenmiştir.[3] Neticede Afrika hem yüzölçümü ve nüfusuyla, hem de coğrafyası, sahip olduğu petrol, altın, elmas, uranyum, boksit gibi zengin yeraltı ve yerüstü zenginlikleriyle uluslararası alanda gün geçtikçe daha çok önem kazanmaktadır.

Afrika'yı uluslararası arenada önemli kılan coğrafyası dışındaki faktörlere bakılacak olursa işgücü ve insan sermayesinin gelişimi ilk göze çarpan unsurlardandır. Ancak bunun evvelinde özellikle çok uluslu şirketler ile liberal ekonomi politikalarını haiz ülkeler için Afrika'nın mineral, maden ve petrol gibi kaynakları kıtanın önemini arttırmaktadır. Ayrıca gelişmeye henüz başlamış Afrika ülkelerinin alt yapı gelişimi ile imalat sektörlerindeki boşluklar yabancı yatırımcıların ilgisini çekmektedir. Siyasi olarak ise uluslararası arenada küresel güç konumunda bulunan ABD ve Rusya gibi ülkeler, bazı durumlarda kendi politikalarını destekleyecek BM'de 54 ülkeyle

---

[2]Puntland, Somaliland ve Sahrevi Arap Demokratik Cumhuriyetleri de facto olarak tanınan yönetimlerdir

[3] Population Growthand Control in Africa, URL: http://www.stratfor.com/the-hub/population-growth-and-control-africa (27.04.2014).

yüzde 28'lik oy oranına sahip Afrika ülkelerini taraflarına çekmeye çalışmaktadırlar.[4] Bu nedenle ABD ve Rusya, Afrika ülkeleriyle ilişkilerini geliştirme amacıyla bölgeye yönelik birtakım politikalar oluşturmaktadır.

Jeopolitik ve jeostratetik unsurların yanında kıta çapındaki birtakım problemler de Afrika ile ilişkilerde etkendir. Bunlar kısaca şöyle özetlenebilir; sömürgelik geçmişi, sömürgelik sonrası başarısız ve istikrarsız yönetimler, etnik ve dini çatışmalar, demokratik yoksunluk ve insan hakları ihlalleri, soykırım ve cinsiyet ayrımcılığı, yoksulluk, sağlık sorunları, borçlanma, dışa bağımlılık ve ticari geri kalmışlık, alt yapının gelişmemiş olması.[5] Bu sorunlar çoğu zaman Rusya, ABD, Federasyonu, Çin ve Avrupa ülkeleri gibi küresel güçlerin Afrika politikalarını geliştirmesinde anahtar unsurlar olmaktadır. Genellikle küresel güçler kurdukları ikili ve çok taraflı ilişkilerin temeline bu sorunlara karşı ürettikleri çözüm stratejilerini koyarak Afrika'dan gözettikleri çıkarlarını elde etmelerine zemin hazırlamaktadır. Ayrıca bölgedeki çatışmalar da dünyanın önde gelen silah tedarikçisi durumundaki ABD ve Rusya için adeta birer "kanlı fırsata" dönüştürülmüştür.

Afrika, 16. yüzyıldaki Batılı ekonomik gelişmeler sonucunda Avrupalı devletler tarafından başta kölecilik ve devamında sömürgeci yönetimler aracılığıyla sömürülmeye başlanmıştır. 1884-1885 yıllarında gerçekleştirilen Berlin Konferansı sonrasında ise Afrika kıtası Avrupa'nın sömürgeci güçleri tarafından paylaşılmıştır.[6] İkinci Dünya Savaşından sonra ise Afrika'da milli bilinç gelişip bağımsızlık hareketleri oluşmaya başlaması, ABD ve SSCB arasında kıyasıya süren Soğuk Savaş dönemiyle eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir.

Rusların Afrika kıtasına yönelik ilgisinin tarihi Çarlık Rusya'sına kadar uzanmaktadır. SSCB döneminde Rus dış politikasında Afrika'ya yönelik stratejiler oluşturularak siyasi, ekonomik ve toplumsal girişimlerde bulunulmuştur. Soğuk Savaş döneminde dünyada sosyalizmi yayma amacını güden SSCB, Afrika kıtasında da özellikle 1950'li yıllarda milli bilincin uyanmasıyla bağımsızlıklarını ilan etme mücadelesi veren ülkelerle temasını arttırmaya çalışmıştır. Soğuk Savaş Döneminde Afrika kıtasındaki politikaları başarısızlığa uğrayan Rus yönetimi, 1991 yılında

---

[4] Bureaux régionaux, URL:http://www.uneca.org/fr/pages/bureaux-regionaux (18.11.2014

[5] Barbara Ward, Problèmes africains. In: Politique étrangère,*Sayı:2, Yıl:1962,*s. 140-15.

[6] Conférence de Berlin, URL: http://www.universalis.fr/encyclopedie/berlin-conference-de-1884-1885/ (18.11.2014)

SSCB'nin yıkılmasının ardından bir dönem ülke içerisindeki politik ve sosyo-ekonomik sorunlarına çözüm aramakla meşgul olmuştur. Ancak kısa sürede siyasi ve ekonomik olarak güçlenip, dış politikada manevra alanı genişleyen ve süper güç olmayı hedefleyen Rusya Federasyonu, son yıllarda uluslararası alanda önemi gittikçe artan Afrika kıtasına yönelik politikalarını geliştirmeye önem vermiştir.[7]

Bu çalışma, sahip olduğu yer altı ve yer üstü kaynakları, kültürel değerleri ve gelecek vadeden potansiyeli ile uluslararası politikadaki ağırlığı her geçen gün artan Afrika kıtasına yönelik Rusya'nın Soğuk Savaş dönemi ve sonrasındaki politikalarının analizini içermektedir. Çalışmanın ilk bölümünde Soğuk Savaş sürecinde SSCB'nin Afrika'da sosyalizmi yaymak ve kıtanın kaynak zenginliklerinden yararlanmaya yönelik politikaları incelenmiştir. İkinci bölümde ise SSCB'nin çökmesinden sonra Rusya Federasyonunun yeniden kalkınmasıyla beraber gelişen dış politikası kapsamında Afrika'nın konumu enerji, ticaret, güvenlik ve insani konular gibi parametrelerle analiz edilmektedir.

I. SSCB'nin Afrika Politikası

Rusların Afrika'ya yönelik ilgisi yüzyıllarca önce başlamıştır. Ancak günümüzde var olan modern politikaların temeli SSCB döneminde atılmıştır. Stalin Afrika'nın sömürge geçmişi itibariyle kapitalist sistemin bir parçası olduğunu, bu yüzden sosyalizmin yayılması için uygun bir coğrafya olmadığını düşünmüştür. Bu nedenle Afrika'yla ilgilenmek yerine SSCB'nin iç sorunlarına yönelmiştir.[8] Stalin'in ölümünden sonra SSCB'de aktif bir Afrika politikası oluşturma girişimleri olmuştur. Kruşçev, Afrika'da Rus çıkarlarının varlığını savunarak dış politikanın ilgisini bu kıtaya doğru kaydırmıştır. 1955 yılında Ruslar, Afrika kıtasına yönelik ilk büyük çaplı silah transferini 1943 yılında diplomatik ilişkilerini başlattığı Mısır ile gerçekleştirmiştir.[9] Sonrasında ise SSCB, 1960'lı yıllarda bağımsızlığını ilan eden Cezayir, Fas, Libya, Gana, Gine, Sudan ve Mali gibi genç Afrika hükümetleriyle diplomatik ilişkiler kurmuştur.[10] SSCB ile diplomatik ilişkiler tesis eden bu yeni Afrika

---

[7] Hakan Fidan, Bülent Aras, "The Return of Russia-Africa Relations", Bilig, Kış:2010, Sayı: 52, s.47-68

[8] Robert Conquest, "Victims of Stalinism: A Comment", Europe-AsiaStudies Cilt:49, Sayı:7, s.1317-1319.

[9] Magallones, Breanna, "SuperpowerArmsTrade: DestabilizingtheMiddle East" (2011),HonorsProjects.Paper 75. URL: http://scholarworks.gvsu.edu/honorsprojects/75 (27.04.2014).

[10] L.V. Ponomarenko, E.G. Zueva, L'URAP et L'Afrique, URAP, Moskova, 2010, s.9.

hükümetleri daha sonra "Kazablanka Bloğu" olarak anılmıştır. Bu bağlamda Kazablanka Bloğu, Ocak 1961'de SSCB ile ilişkiler içerisindeki liderler tarafından devrimci ve özgürlükçü bir temelle Afrika'da bir birlik oluşturulması amacıyla kurulmuştur.[11]

Bununla birlikte Kruşçev, Afrika'da sosyalizmi yaymak amacıyla girişimlerde bulunmuştur. 1961 yılında Fas, SSCB tarafından Komünist Partisinin 20. Kongresine çağrılmıştır. Bu kongrede Kruşçev "Ulusal Demokratik Devlet Doktrinini" ortaya atmıştır.[12] Doktrine göre kapitalizmi yenip sosyalizmi sağlamak amacıyla devletler antiemperyalist politikalar gütmeli ve buna karşın tüm siyasi tavırlarında sosyalizme bağlı kalmalıdırlar.

SSCB, 1960'lı yıllarda Afrika kıtasında sosyalizmi yaymak ve kendi çıkarlarını savunacak yönetimler yaratmak amacıyla bazı devrimci hareketleri de desteklemiştir. Mısır, Mali, Gana ve Sudan'daki devrimci hareketlerin liderleri SSCB ile temasa geçmiş ve Rus desteğini arkalarına almışlardır.[13] Bunun dışında Rus yönetimi, Batı yanlısı rejimlere karşı olan Afrika'da bazı oluşumları desteklemiştir. Buna örnek olarak Zimbabve'de bağımsızlık mücadelesi için oluşturulan ZAPU'nun (Zimbabwe African People's Union) Morogor'daki kampı Rus desteğiyle kurulmuştur.[14] Afrika Ulusal Kongresi'nin askeri kanadı pozisyonundaki "Umkhonto We Sizwe" de SSCB tarafından sosyalizmin etkisinin yayılması, başta Güney Afrika'da olmak üzere kıtada Batı egemenliğini önlemek amacıyla desteklenmiştir.[15]Ayrıca birçok Afrikalı öğrenci ve lidere Rus çıkarlarının Afrika'da savunulması amacıyla SSCB tarafından eğitim imkânı sunulmuştur.[16]

1970'lerde Afrika'da ekonomik durgunluk hâkimdir. Brejnev'e göre kapitalizmin durgunluğunda Afrika ülkelerinde sosyalist politikalar başarılı olabilirdi. Bu amaçla yeni kurulan Angola, Benin, Mozambik ve Etiyopya gibi bazı Afrika hükümetleri ile SSCB arasında

---

[11] AbdelkhaleqBerramdane, Le Maroc et l'Occident: 1800-1974, Karthala Yayınları, 1987, s.156-157.

[12] ZbigniewBrzezinski, AfricaandtheCommunist World, Stanford Üniversitesi Yayınları, 1963, s.39-42.

[13] Jeremy Bervoets , "TheSovietUnion in Angola:Soviet and African Perspectives on theFailed Socialist Transformation", Vestnik: TheJournal of Russian andAsianStudies. 2011

[14] O. Igho Natufe, SovietPolicy in Africa: From Lenin to Brezhnev, iuniverse Yayınları, 2011, s.163.

[15] Peter Vanneman , Soviet Strategy in Southern Africa: Gorbachev'sPragmaticApproach, Hoover Yayınları, 1990, s.21.

[16] "African Students in the Soviet Union / Russia: Destinies, Experiences, and Influences on the Development of African Studies", URL: http://www.inafran.ru/en/node/226 (24.11.2014)

iyi ilişkiler tesis edilmiştir. İyi ilişkiler geliştirilen bu ülkelerde Lenin'in "Yeni Ekonomik Politikası" (NEP) uygulanmaya çalışılmıştır. Bu politikaya göre devletler sosyalizme hazırlanma evresinde bazen sanayileştirme ve ticari girişimlere uygun hale getirilirken diğer kapitalist ülkelerin sistemlerine entegre edilebilirdi.[17] Bu kapsamda Afrika'da Mısır, Cezayir, Etiyopya, Nijerya gibi birçok ülkeye kredi ve hibe programlarıyla kaynak aktarımı yapılarak, bu coğrafyada sanayi, alt yapı ve tarım alanlarında gelişmeler kaydedilmesi planlanmıştır. Ancak neticede Lenin'in Yeni Ekonomik Politikasının Afrika ülkeleri sosyalizme entegre etme çabası başarısız olmuş, hatta bu ülkeler daha sonra SSCB yerine Batılı kapitalist devletlerle daha da yakınlaşmıştır.

SSCB, Soğuk Savaş Dönemi boyunca dünyanın geri kalan bölgelerinde olduğu gibi Afrika kıtasında da ABD ile kıyasıya rekabet etmiştir. Soğuk Savaşın ilk yıllarında ABD, Afrika ülkelerinin bağımsızlık mücadeleleri, Sharpeville Soykırımı gibi trajik olaylara karşı kamuoyu tepkisi[18] ve vicdani sorumluluk ile harekete geçtiği izlenimi verse de asıl amaç yeni kurulacak devletler üzerine SSCB'nin komünist etkisinin önlenmesidir. Truman ve Eisenhower başkanlık dönemlerinde demokrasi ve insan haklarına vurguyla oluşturulan Afrika politikasına karşın[19], Sovyet komünizmi yayılmacılığına karşı otoriter ve ırkçı rejimlerle bile ilişkiler kurulmaya çalışılmıştır. Komünizmle mücadele kapsamında, ABD'nin SSCB yanlısı rejimlere karşı, onların demokratik ve insan haklarına saygılı sayılamayacak muhaliflerine verdiği destekten söz etmek mümkündür. ABD'nin SSCB'yi dengelemeyi amaçladığı bu politikalar Libya, Angola, Etiyopya ve Mozambik iç sorunları örneklerinde görülebilmektedir.[20] Dolayısıyla gerek Rus gerekse Amerikan çıkarları söz konusu olduğu zaman Soğuk Savaşın iki rakibi olan Washington ve Moskova yönetimleri Afrika'da söylemlerinin dışına çıkarak demokrasi ve insan haklarına aykırı faaliyetlerde bulunabilmiştir.

Sonuç olarak SSCB, Stalin'in ölümünden sonra sosyalizmi yayma amacıyla politikalar izlediği Afrika kıtasında başarısız olmuştur. SSCB'nin Afrika'da sosyalizm yaymadaki başarısızlığının

---

[17] Bkz. Jeremy Bervoets, a.g.e.

[18] D. Beer, 'Doing a Van Winkle, "Student Activism And Attitudes At TheUniversity Of New England, 1964-69', History of EducationReview, cilt: 25, sayı. 2, 1996, s. 34-36.

[19] Thomas Borstelmann, Apartheid's Reluctant Uncle: The United States and Southern Africa in theEarly Cold War, Oxford Universitesi Yayınları, New York, 1993, s.74-79.

[20] Leonid L. Fituni, "Russia's Arms Sales to Africa: Past, Present, andFuture", CSIS AfricaNotes, Sayı:140, 1992.

birçok nedeni vardır. Öncelikle Rus yönetimi Afrika politikasını oluştururken kıtadaki toplumlar arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkları göz önünde bulundurmadan topyekûn stratejiler geliştirmiştir. Ayrıca Soğuk Savaş döneminde SSCB'nin maddi gücü bağımsızlık mücadelesi veren onlarca Afrika hükümetinin beklentilerini karşılayacak kapasitede değildir. Bunun dışında Afrika'daki ekonomik ve toplumsal yetersizlikler hükümetlerin sosyalizme geçişine engel teşkil etmiştir. SSCB, Afrika'da gelişmiş burjuva ve proleter sınıfları oluşmadan, sosyalist devrime düzenli olarak öncülük yaparak sosyo-ekonomik değişiklikler yapmak yerine darbe ve bağımsızlık mücadelelerini destekleyecek askeri konulara odaklanmıştır. Sovyet liderleri askeri desteğin Afrika sorunlarına anlık çözüm bulabileceği, ancak uzun dönemde sosyalizme etki edemeyeceği gerçeğini hesapları dışında bırakmıştır.

II. Rusya Federasyonu'nun Afrika Politikası

SSCB 1991 yılında dağıldığı zaman halefi Rusya Federasyonu, ülke içindeki sorunlarıyla siyasi ve sosyo-ekonomik mücadeleye koyulmuştur. Sovyet dönemi sonrasında yeni bir siyasi ve sosyo-ekonomik yapılanma içerisine giren Rusya, dış politikasında da önemli değişiklikler yapmıştır. 1990'lı yılların başında Rusya, hem maddi kapasitesi yetersiz olması hem de Rus kamuoyundaki ülkenin içine düştüğü ekonomik sıkıntıda Afrika'nın da büyük payı olduğunu tartışmaları nedeniyle Afrika'ya yönelik yardım ve projelerini durdurmak zorunda kalmıştır.[21]

Yeltsin'in Afrika hükümetlerine yaptığı yardımları kesmesi ve kıtadaki bazı elçiliklerle kültür merkezlerini kapatması, bu bölgedeki en büyük rakibi olan Çin'e avantaj sağlamıştır. 1990'ların başında Rus Dışişleri Bakanı Andrev Kozirev, Batılı kurumların krediler ve teknolojik desteğiyle tarafına çekmek istediği Afrika ve Güney bölgelerin Rusya için önemini vurguladıysa da ülkenin içinde bulunduğu zor şartlardan dolayı önemli bir girişimde bulunulamamıştır. Ancak 1996 yılında Yevgeni Primakov'un dışişleri bakanı olmasıyla Rus dış politikasında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Primakov döneminde Rusya'nın sadece batıyla olan ilişkilerinin yeterli olamayacağı bunun yanında üçüncü dünya ülkeleriyle de etkileşime geçilmesi gerektiği vurgulanmıştır.[22] 2000'li yılların başında Rus ekonomisinin hızla gelişmesi, borçların

[21] William Reno, Warlord politics and African states, Lynne Rienner Publishers, 1999, s.46

[22] Erel Tellal, "Zümrüdüanka: Rusya Federasyonu'nun Dış Politikası", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı: 65, 2010,s: 189-236.

ödenmesi ve G7 topluluğuna sekizinci ülke olarak katılması Rusya'nın dış politikadaki hareket serbestisini arttırmıştır. Bu çerçevede Rusya, Afrika politikalarında da bir düzenleme yoluna gitmiştir.[23] Ancak bu politikalarda Rusya'nın Afrika devletlerine karşı kapitalist ve post-emperyalist ülke imajı vermeden kamu diplomasisini etkin uygulaması gerektiği bazı siyaset bilimci ve politikacılar arasında sıkça vurgulanmıştır.

Rusya'nın 2000li yılların başında Afrika kıtasına yönelik belirgin politikalar izlemeye yönelmesinin nedeni Soğuk Savaş dönemindeki ideolojik kaygılardan farklı olarak enerji ve ekonomik alanlardaki Rus çıkarlarıdır. Rusya, Afrika'da ABD yanında özellikle uluslararası alanda büyük gelişmeler gösteren Çin, Hindistan ve Brezilya gibi aktörlerle rekabet halindedir. Tüm strateji projelerini enerjiden elde ettiği gelirle finanse eden Rusya, henüz keşfedilen ve ilerleyen yıllarda kapasitesi artabileceği açıklanan Afrika doğal kaynaklarının uzun vadede Rus halkının refahının sağlanmasında etkili olacağı kanısındadır.[24] Ayrıca Afrika, Rusya için Batının zapt ettiği diğer bölgeler dışında açılabileceği önemli bir hammadde ve pazar kaynağıdır. Henüz Afrika'da ticari yatırımlar açısından Çin ile rekabet edebilir konumda olmasa da Rus hükümeti bu kıtada doğrudan Rus yatırımlarını desteklemektedir. Dünya kamuoyu ve BM'den sıkça eleştiri almasına rağmen Rusya için önemli bir gelir kaynağı olan silah ticareti açısından da sıklıkla çatışmalar yaşanan Afrika bölgesi önemli bir pazardır. Rusya'nın bu çıkar amaçlarına karşın Afrika hükümetleri de ekonomik gelişim ve alt yapı çalışmalarının sağlanmasında Batı boyunduruğu altında kalmaktan kurtulmak adına Rusya ve diğer doğulu aktörlerle ilişkilere önem vermektedir.[25]

Rusya-Afrika ilişkileri açısından önemli bir husus da BM'de temsildir. Afrika ülkeleri için BM Güvenlik Konseyinde veto yetkisi olan Rusya'nın, Rus hükümeti için ise BM üyelerinin çeyreğini oluşturan Afrika devletlerinin desteğini almak önemlidir. Örneğin 2008 yılında BM'de yapılan Zimbabve'ye yaptırım ve silah ambargosu oylamasında Rusya burada uluslararası güvenliğe aykırı

---

[23] "La Russies'intéresse à l'Afrique", URL: http://www.ictsd.org/bridges-news/passerelles/news/la-russie-s%E2%80%99int%C3%A9resse-%C3%A0-l%E2%80%99afrique (28.04.2014)

[24] Ana Christina Alves-Alexandra Arkhangelskaya, "Russiaand Angola: TheRebirth of a Strategic Partnership?", SAIIA Occasional Paper no:154, Ekim 2013, s.14.

[25] " Russia's Relations With Africa Floundering", URL: http://thinkafricapress.com/economy/russia-relations-africa-floundering-brics (24.11.2014).

bir durum olmadığı gerekçesiyle ret oyu kullanmıştır.[26] Buna karşılık Rus çıkarlarını konu alan birçok durumda da Afrika ülkeleri Rusya'dan yana tavır alabilmektedir. Ağustos 2012'de Mikhail Bordnov ve Mikhail Margelov gibi Rus temsilcilerin Suriye Krizinde Rusya'ya destek amaçlı çıktığı Etiyopya, Liberya, Uganda, Madagaskar ve Zimbabve seyahatleri de bu duruma bir örnek olarak gösterilebilir.[27]

Rusya'nın Afrika'ya yönelik güncel politikaları enerji, ekonomi, güvenlik ve insani yardım olmak üzere dört açıdan incelenebilir. Rusya son yıllarda Afrika enerji kaynakları üzerinde yapılan araştırma sonuçlarının da etkisi ile Rus halkının refahı için Afrika madenleri, petrol ve doğal gazıyla ilgilenmeye başlamıştır. Esasında Rusya'nın kendi topraklarında da petrol ve doğal gazın yanında önemli maden rezervleri bulunmaktadır. Ancak bazı maden ve mineral rezervlerin bulunduğu yerlerin coğrafik ve iklimsel koşulları bunların çıkarılıp işlenme maliyetlerini arttırmaktadır. Bu kapsamda Rusya, Afrika'nın henüz keşfedilen maden zenginliklerini ucuza ithal etmenin yollarını aramaktadır. Birçok Rus maden ve enerji şirketi devlet desteğini de alarak Afrika pazarında yatırımlar yapmaya başlamıştır. Bu yatırımları başlıcaları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Yatırımcı	Afrika ülkesi	Endüstri	Proje Değeri	Yıl
Norilsk Nickel	Gün. Afrika (Gold Fields)	Altın madeni	1,6 milyar $	2004
Norilsk Nickel	Botsvana (Tati Nickel)	Nikel Madeni	2,5 milyar $	2007
Sintez	Gün. Afrika, Namibya, Angola	Petrol, doğal gaz, elmas, bakır çıkarılması	50 milyon $	2006
Lukoil	Fildişi Sah., Gana	Petrol	900 milyon $	2010
Rusal	Nijerya	Alüminyum	250 milyon dolar	2008

[26] " Russia, China veto U.N. sanctions on Zimbabwe", URL: http://edition.cnn.com/2008/WORLD/africa/07/11/zimbabwe.sanctions/ (24.11.2014).

[27] Bkz. "Kremlin envoy on Africa tour" URL: http://voiceofrussia.com/2012_08_27/Kremlin-envoy-on-Africa-tour/ (28,04,2014)

Severstal	Liberya	Demir madeni	40 milyon $	2008
Gazprom	Cezayir	Doğal gaz	11 milyar $	2006
Alrosa	Angola, Namibya, Kongo	Elmas ve hidroelektirk	400 milyon $	1992
Kaynak: Africa Economic Brief				

Rusya'nın Afrika'daki enerji ile ilgili çıkarları "Rusya Federasyonu'nun 2020 Yabancı Ekonomi Stratejileri" (Foreign Economy Strategy of the Russian Federationto 2020) belgesinde de yer almıştır. Burada madencilik, petrol, doğal gaz, uranyum ve boksit ithalatı ile Angola, Nijerya, Sudan, Güney Afrika ve Namibya gibi ülkelerle işbirliğine gidileceği belirtilmiştir. Kongo Nehri üzerinde hidroelektrik santrali kurulmasıyla ilgili olarak ise Angola, Zambiya, Namibya ve Ekvator Ginesi ile görüşmeler yapılmaktadır.[28] Rusya, Afrika'da nükleer enerji santralleri kurmak için de projeler üretmektedir. Bu kapsamda nükleer enerjinin hammaddesi durumundaki uranyum açısından zengin olan Güney Afrika ve Nijerya Rusya'nın ilgi alanındadır.[29] Ayrıca 2009 yılında Medvedev'in Afrika gezisi sırasında Namibya'ya da 1 milyar dolarlık uranyum işleme yatırımı taahhüdünde bulunulmuştur.[30] Ancak Afrika'da nükleer enerji fikirlerine karşı uluslararası kamuoyundan oldukça fazla tepki gelmektedir. Zaten şiddetli etnik ve dini çatışmalarla boğuşan kıta için nükleer enerji santrallerinin büyük bir tehdit olduğu düşüncesi sıklıkla dile getirilmektedir.[31]

Rusya çoğu zaman enerji sektörü hamleleri ile silah sanayi çıkarlarını kesiştirmeye çalışmaktadır. 2006 yılında Putin'in Afrika seyahati sırasında Cezayir ile yapılan anlaşma kapsamında, 7,5 milyar dolarlık askeri uçak, tank ve roket satışı karşılığında Cezayir'in SSCB döneminden kalan 5 milyar dolarlık borcunun silinmesi ile Lukoil ve Gazprom için petrol ve doğal gaz yatırımı ayrıcalıkları kararlarına varılmıştır.[32] Aynı şekilde Libya ile yapılan

---

[28] Ian Taylor, frica Rising?: BRICS - Diversifying Dependency, Boydell & Brewer Ltd, 2014, s.67.

[29] "Medvedev seeks closer Africa links",
URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/8113385.stm (28.04.2014)

[30] " Russia ready to invest in Namibia uranium",
URL: http://en.starafrica.com/news/russia-ready-to-invest-in-namibia-uraniu-50552.html (24.11.2014).

[31] "Is Africa Ready for Safe Nuclear Power", URL:
http://www.scidev.net/global/energy/feature/is-africa-ready-for-safe-nuclear-power--1.html (24.11.2014).

[32] Bkz. Cameron Scott Mitchell, Phoenix from the Ashes?:Russia's Defence Industrial Complexand Its Arms Exports, ANU E Yayıncılık, 2009, s.95.

anlaşmada da 2,5 milyar dolarlık Rus silahlarının satışı, 4 milyar dolarlık Sovyet borcu iptali hükümleri yer almıştır. Bunun yanında Rusya, 2011'de Libya'ya müdahale kararına karşı çıkarak bu Kuzey Afrika müttefikini kendi tarafında tutmayı amaçlamıştır.[33]

Ticaret alanında ise Rusya'nın Afrika'daki girişimleri, kıtadaki büyük rakiplerinden sayılabilecek Çin, Fransa ve ABD gibi ülkelere nazaran çok azdır. Rusya'nın Afrika'da tekstil ve ucuz gündelik kullanıma yönelik ürünler kapsamında Çin ile rekabet etme olasılığı şu an için bulunmamaktadır.[34] Ancak Ruslar teknoloji alanında bazı yatırımlar yapmaya çalışılmaktadırlar. Örneğin 2009 yılında Medvedev'in Angola ziyaretinde, Angola hükümeti ile telekomünikasyon alanında 25,6 milyon dolar tutarında ANGOSAT projesinin imzası atılmıştır.[35]

Rusya ticaret alanında Afrika'da Rus şirketlerini yoğun olarak teşvik etmektedir. Afrika pazarında en aktif olan Rus şirketleri Gazprom, Lukoil, Alrosa, Rusal, Renkova, Rusatom, Norilsk-Nickel ve Sintez'dir. Rusya'nın Afrika'daki ticari partneri olan ülkeleri ise Güney Afrika, Libya, Angola, Cezayir, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Namibya, Nijerya, Mısır, Botsvana, Fildişi Sahilleri, Gana ve Togo'dur.

ABD, Çin ve AB ile Afrika'da ticari alanda rekabetine ivme kazandırmak isteyen Rusya, bu kapsamda bölge ülkelerine devlet başkanı seviyesinde seyahatler düzenlemiştir. İlk olarak Putin 2006 yılında Güney Afrika, Angola ve Etiyopya'ya gitmiştir.[36] Yapılan temaslarda yeni anlaşmalara imza atılmış ve ilerleyen süreç için yeni yatırım vaatleri verilmiştir. Ancak Afrika ülkeleriyle olan ikili ticaretlerin hacmini arttırmaya yönelik en önemli girişim Haziran 2009'da Medvedev'in 300 Rus işadamıyla birlikte Mısır, Nijerya, Angola ve Namibya'ya gitmesidir.[37] Bu ziyaretler kapsamında ikili ticarette yeni fırsatlar hakkında görüşmeler yapılmış, birçok konuda yatırım sözleri verilmiştir.[38] Ayrıca bölgedeki çatışmaların çözümüne

---

[33] Bkz. "Libya's Russian Deal Boosts Arms Race", URL: http://www.upi.com/Business_News/Security-Industry/2010/02/01/Libyas-Russian-deal-boosts-arms-race/UPI-33511265048778/ (27.04.2014)

[34] Bkz. Kester Kenn Klomegah,"Chasser la Chine en Afrique", URL: http://ipsinternational.org/fr/_note.asp?idnews=4118 (27.04.2014)

[35] Bkz. Ana Christina Alves-Alexandra Arkhangelskaya, a.g.e., s.14.

[36] Bkz. Gilles Troude, "La Russie En Afrique : Le Grand Retour ?", Géostratégiques Dergisi, No:25, Ekim 2009, s.167.

[37] Bkz. "La Russie Reprend Pied Sur Le Continent Africain", Le Monde, 26.06.2009.

[38] Bkz. JèromeMoreno, " Géopolitique: La Russie Devient Incontournable en Afrique et auMoyen-Orient", URL: https://www.nationspresse.info/non-classe/geopolitique-la-russie-devient-incontournable-en-afrique-et-au-moyen-orient (28.04.2014)

yönelik Rus hükümetinin çözüm arayışları, ülkelere borç ve insani yardım konuları Medvedev'in seyahat gündemi kapsamına alınmıştır.

Rusya, Afrika ile ticari girişimleri desteklemek amacıyla birtakım kurumsallaşma faaliyetlerinde de bulunmuştur. Bunlardan ilk göze çarpanı Güney Afrika Gelişim Komunitesi'dir (Southern African Development Community–SADC). SADC'in temel amacı Güney Afrika ile Rusya'nın ikili ilişkilerini çeşitlendirip güçlendirme ve diğer Sahra Altı Afrika Ülkeleriyle de temas kurulmasıdır.[39] Putin 2006 Afrika seyahati sırasında, ticari girişimlere ivme kazandırmak amacıyla Cape Town'da Rusya-Güney Afrika İş Konseyi (Russian-South African Busines Council) kurulmuştur. Bunların dışında Rusya'nın önemli bir bankası olan Vnesheconom Bank Başkanı Vladimir Dimitriyev tarafından kurulan Rus Ticaret ve Endüstri Odası (Russian Chamber of Trade and Industry)[40]ile Sahra Altı Ülkelerle Koordinasyon Komitesi de Rusya'nın Afrika pazarını güçlendirmeye çalışmaktadır.[41]

Rusya, Afrika'ya yönelik politikalarının geleceği ile buradaki enerji ve ekonomi alanlarındaki çıkarları açısından bölgede barışın, güvenliğin ve istikrarın sağlanmasını amaçlamaktadır. Hatta bu kapsamda Afrika kıtasındaki önemli rakiplerinden biri olan ABD ile güvenlik alanında aynı amaçta buluşarak işbirliği hakkında olumlu tavırlar sergileyebilmektedir. Rus hükümetinin Afrika'da güvenlik alanındaki temel hedefleri kısaca şunlardır:[42]

- Afrika'da etnik ve dini temelli çatışmaları sonlandırmak
- El-Kaide ve diğer terör örgütlerini etkisiz hale getirmek
- Afrika kıtasının etrafındaki denizlerde korsancılık ve kaçakçılık faaliyetleriyle mücadele etmek
- Uluslararası suçları ve her türlü kaçakçılık faaliyetlerini önlemek
- Enerji ve ticari alanındaki yatırımlarını korumak

Rusya Afrika'ya yönelik politikaları ve çıkarları kapsamında bölgedeki krizlerin ve çatışmaların önlenmesini konusunu 2013 Dış

---

[39] Bkz. SADC Resmi İnternet adresi, URL: http://www.sadc.int/, (27.04.2014)
[40] Rus Ticaret ve Endüstri Odası Resmi internet adresi, URL: http://old.tpprf.ru/en/ (27.04.2014)
[41] Kenn Klomegah, " Understanding Russia-African Economic Cooperation" (24.11.2014).
[42] Bkz. Alexndra Arkhangelskaya-Vladimir Shubin, "Russia's Africa Policy", SAIIA, Occasional Paper No:157, Eylül 2013, s.9

Politika Konseptine dâhil etmiştir.[43] Rusya 2006 yılından itibaren BM'nin Afrika'da barışı sağlama ve yerel kolluk gücünü eğitme faaliyetlerine katılmaktadır.[44] Ayrıca denizlerdeki güvenliğin sağlanması konusunda da Rus donanması Hint Okyanusu ve Aden Körfezinde görev almaktadır.[45]

Rusya, Afrika Birliği ile örgütsel olarak ve Afrika ülkeleriyle ikili ilişkiler kapsamında kıtada barışı ve güvenliği sağlama girişimlerinde bulunmaktadır. 2011 yılında Rusya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Batı Sahra, Fildişi Sahilleri, Liberya ve Sudan'da güvenlik alanında eğitim çalışmalarına katılmıştır.[46]2012 yılında Rusya'nın Etiyopya Büyükelçisi Vladimir Utkin Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Komisyonuyla bir anlaşma imzalayarak Rusya'dan Afrika'ya güvenlik alanında kullanılmak üzere 2 milyon dolarlık bir yardım fonunu aktarma sözü vermiştir.[47]

Rusya'nın Afrika'ya yönelik gerçekleştirdiği silah ticareti, kıtada barışı ve güvenliği sağlamaya yönelik faaliyetlerine ters düşmektedir. ABD'den sonra dünyanın ikinci en büyük silah ihracatçısı konumundaki Rusya'nın Afrika kıtasında önemli silah ticareti partnerleri bulunmaktadır. Özellikle Cezayir, Etiyopya, Libya ve Sudan Rus silahlarına büyük talep göstermektedir. Stockholm International Peace Research Institute-SIPRI'ye göre Rusya'nın Afrika ülkelerine ihraç ettiği başlıca askeri malzemeler; tanksavar füzesi, uçaksavar, hava silahları, helikopter, uçak, topçu ve ağır silahlardır. Rusya'nın Afrika'ya yönelik silah ticareti uluslararası alanda sık sık eleştirilere maruz kalmaktadır. Birçok siyaset bilimci

---

[43] Bkz. Russian Federation, MFA (Ministry of ForeignAffairs), Concept of theForeignPolicy of the Russian Federation Approved by the President of the Russian Federation V Putin on 12 February 2013, URL: http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/76389fec168189ed44257b2e0039b16d!OpenDocument (25.04.2014)

[44] Bkz. UN, 'Russia is training representatives of Africancountries for the participation in the UN peace-keeping operations,' URL:http://www.un.org/russian/news/story.asp?newsID=7123#.UTDyuzsU-NY. (25.04.2014)

[45] Bkz. NeustrashimyiWillVisit Somali PiratesAgain,' http://www.siliyan.ru/neystrashimiy (25.04.2014)

[46] Bkz." L'année 2011 DomınéeAuConseıl De Sécurıté Par L'afrıque, Le Moyen-Orıent Et La Protectıon Des Civils En Période De Conflit Armé", URL: http://www.un.org/News/fr-press/docs/2012/CS10518.doc.htm (27.04.2014)

[47] Bkz. MinisterstvoInostrannyh del RossiiskoiFederatsii, Soobshcheniedlya SMI, O vznoseRissiiskoi Federatsii v Fond mira Afrikanskogosoyuza[Information formass-media, On the contribution ofthe Russian Federation into the African UnionPeaceFund],URL: http://www.mid.ru/BDOMP/brp_4.nsf/sps/4F4522981006F80344257ADE004001C5 (24.04.2014)

Rusya'nın silah ticaretini, Afrika'daki çatışmaların sonlandırılamamasının bir nedeni olarak görmektedir. Sudan gibi şiddetli çatışmalar yaşayan ülkelere ağır silahlar ve helikopterler satılması çok sayıda sivile zarar vermiş ve bu noktada Rus hükümeti sertçe eleştirilmiştir.[48] Yakın tarihte Rusya tarafından Sudan'a satılan helikopterlerin Darfur ve Güney Kordofan bölgelerindeki çok sayıda masum insana zarar vermesi uluslararası kamuoyunun Moskova yönetimine karşı tepkisini arttırmıştır.[49]

Rusya Afrika'da işlevsel politikalara sahip olmak için güçlü bir Rus imajı yaratarak kıta ülkelerinin Moskova kararlarına karşı sempati duymasını sağlamalıdır. Bu noktada Rus hükümeti yumuşak güç kapsamında Afrika'ya yönelik stratejiler geliştirmek zorundadır. Rusya son yıllarda artan bir şekilde Afrika bölgesel kuruluşlarına verdiği desteğin yanında devletler bazındaki ikili ilişkilerde de önemli insani yardımlar yapmaktadır. Rus yönetimi 2011 yılında Gine, Cibuti, Kenya, Namibya, Somali, Tanzanya, Çad, Etiyopya ve Gine'ye yaklaşık 10 milyon dolar tutarında yardımlarda bulunmuştur[50]. Bunun yanında BM'in uluslararası insani yardım fonuna da önemli bir Rus katkısı sağlanmaktadır. Bu yardımların önemli bir bölümü Afrika'da uygulanacak olan gıda, eğitim ve sağlık gibi temel konulardaki projelere yöneltilmektedir.

Rusya'nın kamu diplomasisi kapsamında yaptığı diğer bir girişim ise Rus dili ve kültürünü Afrika kıtasında yaymak adına elçilikler ve kültür merkezleri açmasıdır. Kongo, Mısır, Etiyopya, Fas, Güney Afrika, Tunus, Tanzanya ve Zambiya'da "Yurtdışında Bilim ve Kültür Alanında Rus Merkezleri" yoğun faaliyetler yapmaktadır.[51] Bunun yanında, Rusya SSCB döneminden beri Afrikalı öğrencilere önemli miktarda burs vermektedir. Son yıllarda da Afrikalı öğrencilere verilen burs sayısında da artışlar meydana gelmiştir.[52]

---

[48] " Russia agrees to sell attack helicopters to Sudan",
URL: http://www.sudantribune.com/spip.php?article47722 (24.11.2014).
[49] Bkz. "Sudan's South Kordofan: 'Hugesufferingfrombombs", URL:
http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13767146 (27.04.2014)
[50] Bkz. Alexndra Arkhangelskaya-Vladimir Shubin, a.g.e., s.9.
[51]Bkz. Offices of the Russian Center for International Scientific and Cultural Cooperation Worldwide and Russian Centers of Science and Culture Abroad – URL:
http://en.russia.edu.ru/links/1557/#sthash.bRv8J7Cv.dpuf (25.04.2014)
[52] Bkz. Vladimir Shubin, Moscow "Russia and Africa: Coming Back?", Russian Analytical Digest, 28 Ekim 2010, No:83, s.4-8.

SONUÇ

19. yüzyılda temeli atılan Rusya-Afrika ilişkileri dönem dönem duraksamalara uğrasa da günümüze kadar gelişerek gelmiştir. Soğuk Savaşın tüm hızıyla devam ettiği SSCB döneminde, Rus yöneticiler Afrika kıtasında kendi milli çıkarlarını güvence altına alıp sosyalizmi yayarak kendilerine Afrikalı müttefikler edinme amacını gütmüşlerdir. İkinci Dünya Savaşının ardından Afrika kıtasında uyanan milli bilinç ile sömürge bağlarını koparıp bağımsızlıklarını ilan etmeye çalışan Afrika toplulukları Rusların bu amaçlarının uygulanması için önemli fırsatlar olarak değerlendirilmiştir. SSCB, sosyalist ideolojiyi önemli bir araç olarak kullanarak uzun yıllar Batılı kapitalist güçlerin sömürgeleri olarak yaşamak zorunda kalmış Afrika ülkelerinin liderleriyle temasa geçerek, onların devrimci hareketlerini desteklemiştir. 1960'lı yıllarda Afrika ülkeleri bağımsızlıklarını ilan etmesinin ardından, SSCB sosyalizme geçmeleri için bu devletlerin kalkınmalarına kredi ve hibe programlarıyla katkıda bulunmuştur. Ancak Rus yetkililer tarafından Afrikalı devletlerin endüstriyel gelişimi ve ekonomik istikrarı yakalayıp sosyalizmi benimsemesi beklenirken, bu ülkelerin Batılı kapitalist ülkelerle etkileşimlerini artmıştır. Neticede ideolojik ve ekonomik gayelerle SSCB'nin giriştiği Afrika politikaları 1980'li yılların sonu 1990'ların başında başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

SSCB'nin ardından kurulan Rusya Federasyonu ilk yıllarda ülke içi politik ve sosyo-ekonomik sorunlarına çözüm aramakla meşgul olmuştur. SSCB'nin bıraktığı büyük bir ekonomik yıkım altındaki Rusya Federasyonu kısa zamanda toparlanmış, iç ve dış politikada yeni stratejiler oluşturmuştur. Rusya ekonomik olarak güçlenip Rus çıkarlarının güvenceye alınması konusunda uluslararası arenada önemi gittikçe daha sık vurgulanmaya başlayan Afrika'ya karşı dikkatini arttırmıştır. Bu kapsamda Rusya, hem hammadde ihtiyacının karşılanması hem de Batı ile daha rekabet edilir bir pazar oluşturulması için Afrika'ya yönelik girişimlerde bulunmuştur. Ayrıca Rusya zaman zaman uluslararası arenada itildiği yalnızlıktan bertaraf etmesi adına, politik mevzularda kendisinden yana tutum sergileyebilecek ve BM'in çeyreğini oluşturan Afrika ülkeleri ile temaslarını arttırmaya çalışmaktadır.

Günümüzde ABD, AB ve Çin gibi önemli aktörlerle Afrika kıtasında rekabet halinde bulunan Rusya, SSCB döneminde yaşadığı hezimete tekrar uğramamak adına daha kapsamlı stratejiler geliştirmelidir. Öncelikle yukarıdaki bahsedilen aktörlerle rekabet edebilmek adına Rus girişimcilerin Afrika kıtasındaki yatırımları teşvik edilerek buradaki Rus varlığı arttırılmalıdır.1990'lı yılların

ortasından günümüze kadar Rusya-Afrika ikili ticaret hacminde kademeli bir artıştan bahsedilebilse de henüz bu istatistiki veriler bölgede lider konumda olan Çin ile rekabet edebilmekten çok uzaktır. Rusya, Afrika'da olumlu bir Rus imajı yaratmak için özellikle yumuşak güç (soft power) unsuruna önem vermelidir. Burada Rusya'nın geçmişte sömürgeci devlet sıfatına sahip olmaması ve Afrikalı devletlerin bağımsızlık hareketlerini desteklemiş olması önemli bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında Rusya, Afrika ülkeleri ile ilişkilerinin geleceğini güvence altına almak ve muhatap olacağı hükümetlerin kalkınmasına katkıda bulunmak adına bölgede demokrasi, hukuk ve insan hakları gibi konuları teşvik etmelidir. Ancak Rusya'nın Afrika politikasında üzerinde durması gereken en önemli konulardan birisi de kıtadaki insanların yaşam standartlarının yükseltilmesi yolunda destek çalışmalarıdır. Rus hükümeti Afrika ülkelerinde gıda güvenliğinin sağlanması, sağlık, eğitim, istihdam ve insanlar arasında eşitliğin sağlanması konusunda işlevsel projeler üzerinde çalışmalıdır. Son olarak ise özellikle Afrikalı hükümetlerle kurulacak ikili ilişkilerde Rusya, hesap verilebilirlik, karşılıklı çıkar ve kazan-kazan prensiplerinden taviz vermemelidir.

KAYNAKÇA

1. Gabrielle Lisette, "Le combatdu Rassemblement démocratique africain pour la décolonisation pacifique de l'Afriquenoire: pacifique de l'AfriqueNoire", Présenceafricaine, 1983.

2. Robert Conquest, "Victims of Stalinism: A Comment", Europe-AsiaStudies Cilt:49, Sayı:7

3. L.V. Ponomarenko, E.G. Zueva, L'URAP et L'Afrique, URAP, Moskova, 2010

4. Abdelkhaleq Berramdane, Le Maroc et l'Occident: 1800-1974, Karthala Yayınları, 1987

5. ZbigniewBrzezinski, Africaand the Communist World, Stanford Üniversitesi Yayınları, 1963

6. Erel Tellal, "Zümrüdüanka: Rusya Federasyonu'nun Dış Politikası", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı: 65, 2010,s: 189-236.

7. Jeremy Bervoets , "TheSovietUnion in Angola:SovietandAfricanPerspectives on theFailedSocialistTransformation", Vestnik: TheJournal of Russian andAsianStudies. 2011

8. O. IghoNatufe, SovietPolicy in Africa: From Lenin toBrezhnev, Universe Yayınları, 2011, s.163

9. Peter Vanneman , SovietStrategy in SouthernAfrica: Gorbachev's Pragmatic Approach, Hoover Yayınları, 1990

10. Hakan Fidan, Bülent Aras, "The Return of Russia-Africa Relations", Bilig, Kış:2010, Sayı: 52, s.47-68

11. Ian Taylor, frica Rising?: BRICS - Diversifying Dependency, Boydell & Brewer Ltd, 2014, s.67.

12. KeirGiles, "Russian Interests in Subsaharan Africa", Strategic Studies Instituteand U.S. Army War College Press, Temmuz 2013

13. D. Beer, 'Doing a Van Winkle, "Student Activism And Attitudes At The University Of New England, 1964-69', History of EducationReview, cilt: 25, sayı. 2, 1996

14. Thomas Borstelmann, Apartheid's Reluctant Uncle: The United Statesand SouthernAfrica in theEarlyColdWar, Oxford Universitesi Yayınları, New York, 1993

15. Leonid L. Fituni, "Russia's Arms Sales to Africa: Past, Present, and Future", CSIS AfricaNotes, Sayı:140, 1992.

16. Barbara Ward, Problèmes africains. In: Politique étrangère,Sayı:2, Yıl:1962,s. 140-15

17. Cameron Scott Mitchell, Phoenix fromtheAshes?:Russia's Defence Industrial Complex and Its Arms Exports, ANU E Yayıncılık, 2009.

18. Ana Christina Alves-Alexandra Arkhangelskaya, "Russiaand Angola: TheRebirth of a Strategic Partnership?", SAIIA Occasional Paper no:154, Ekim 2013, s.14.

19. GillesTroude, "La Russie En Afrique : Le Grand Retour ?", Géostratégiques Dergisi, No:25, Ekim 2009, s.167.

20. "La RussieReprendPied Sur Le ContinentAfricain", Le Monde, 26.06.2009.

21. AlexndraArkhangelskaya-Vladimir Shubin, "Russia'sAfricaPolicy", SAIIA, OccasionalPaper No:157, Eylül 2013, s.9.

22. Vladimir Shubin, Moscow "Russia and Africa: ComingBack?", Russian Analytical Digest, 28 Ekim 2010, No:83, s.4-8.

23. William Reno, Warlord politics and African states, Lynne Rienner Publishers, 1999, s.46

24. PopulationGrowthand Control in Africa, URL: http://www.stratfor.com/the-hub/population-growth-and-control-africa (27.04.2014).

25. AfricanRivers, URL: http://www.sheppardsoftware.com/Africa-rivers.swf (26.04.2014).

26. Offices of the Russian Center for International Scientificand Cultural Cooperation Worldwide and Russian Centers of Science and Culture Abroad – URL: http://en.russia.edu.ru/links/1557/#sthash.bRv8J7Cv.dpuf (25.04.2014)

27. JèromeMoreno, " Géopolitique: La Russie Devient Incontournable en Afrique et auMoyen-Orient", URL: https://www.nationspresse.info/non-classe/geopolitique-la-russie-devient-incontournable-en-afrique-et-au-moyen-orient (28.04.2014)

28. SADC Resmi İnternet adresi, URL: http://www.sadc.int/ (27.04.2014)

29. Rus Ticaret ve Endüstri Odası Resmi internet adresi, URL: http://old.tpprf.ru/en/ (27.04.2014)

30. Russian Federation, MFA (Ministry of ForeignAffairs), Concept of theForeignPolicy of the Russian Federation Approved bythe President of the Russian Federation V Putin on 12 February 2013, URL: http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/76389fec168189ed44257b2e0039b16d!OpenDocument (25.04.2014)

31. UN, 'Russia is training representatives of African countries for the participation in the UN peace-keeping operations,' URL:http://www.un.org/russian/news/story.asp?newsID=7123#.UTDyuzsU-NY. (25.04.2014

32. NeustrashimyiWillVisit Somali PiratesAgain,' http://www.siliyan.ru/neystrashimiy (25.04.2014)

33. "L'année 2011 DominéeAuConseil De Sécurité Par L'afrique, Le Moyen-Orient Et La ProtectionDesCivils En Période De ConflitArmé",URL:http://www.un.org/News/frpress/docs/2012/CS10518.doc.htm (27.04.2014)

34. MinisterstvoInostrannyh del RossiiskoiFederatsii, Soobshcheniedlya SMI, O vznoseRissiiskoi Federatsii v Fond mira Afrikanskogosoyuza[Information formass-media, On thecontribution ofthe Russian Federation into the African Union Peace Fund],

URL:http://www.mid.ru/BDOMP/brp_4.nsf/sps/4F4522981006F80344257ADE004001C5

35. "Sudan's South Kordofan: 'Huge suffering from bombs", URL: http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13767146 (27.04.2014)

36. Magallones, Breanna, "Super power Arms Trade: Destabilizing the Middle East" (2011), Honors Projects.Paper 75. URL: http://scholarworks.gvsu.edu/honorsprojects/75 (27.04.2014).

37. "Libya's Russian Deal Boosts Arms Race", URL: http://www.upi.com/Business_News/Security-Industry/2010/02/01/Libyas-Russian-deal-boosts-arms-race/UPI-33511265048778/ (27.04.2014).

38. Kester Kenn Klomegah," Chasser la Chine en Afrique", URL:http://ipsinternational.org/fr/_note.asp?idnews=4118 (27.04.2014).

39. "La Russies'intéresse à l'Afrique", URL: http://www.ictsd.org/bridges-news/passerelles/news/la-russie-s%E2%80%99int%C3%A9resse-%C3%A0-l%E2%80%99afrique (28.04.2014)

40. "Kremlin envoy on Africa tour"

URL: http://voiceofrussia.com/2012_08_27/Kremlin-envoy-on-Africa-tour/ (28,04,2014)
Medvedev seeks closer Africalinks", URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/8113385.stm (28.04.2014
41. Bureaux régionaux, URL:http://www.uneca.org/fr/pages/bureaux-regionaux (18.11.2014)

42. Conférence de Berlin, URL:http://www.universalis.fr/encyclopedie/berlin-conference-de-1884-1885/ (18.11.2014)

43. "African Students in the Soviet Union / Russia: Destinies, Experiences, and Influences on the Development of African Studies", URL: http://www.inafran.ru/en/node/226 (24.11.2014)

44. "Russia's Relations With Africa Floundering", URL: http://thinkafricapress.com/economy/russia-relations-africa-floundering-brics (24.11.2014).

45. " Russia, China veto U.N. sanctions on Zimbabwe", URL: http://edition.cnn.com/2008/WORLD/africa/07/11/zimbabwe.sanctions/ (24.11.2014).

46. " Russia ready to invest in Namibia uranium",URL: http://en.starafrica.com/news/russia-ready-to-invest-in-namibia-uraniu-50552.html (24.11.2014).

47. "Is Africa Ready for Safe Nuclear Power", URL: http://www.scidev.net/global/energy/feature/is-africa-ready-for-safe-nuclear-power--1.html (24.11.2014).'

48. ' Russia agrees to sell attack helicopters to Sudan",

URL: http://www.sudantribune.com/spip.php?article47722 (24.11.2014).